

DOCENTEN BIJ LETTEREN OVERBELAST

Hugo Quené
24 april 2003

De Faculteit der Letteren heeft het bachelor-master-systeem ingevoerd op 2 september 2002. Na ruim een semester raken studenten en docenten gewend aan dit nieuwe systeem. Maar docenten bij Letteren voelen ook dagelijks dat zij overbelast zijn met onderwijstaken. Dat gevoel van overbelasting kan eenvoudig onderbouwd worden. De cijfers hieronder laten zien dat een docent bij Letteren maximaal 137 uur kan besteden aan een volledige cursus. De verhouding tussen contacturen en niet-contacturen, ooit 1:4, is inmiddels verschaald tot ongeveer 1:1.5 (2:3). Deze verhouding is bovendien slechter dan bij veel andere faculteiten. En dan laten we het ontwikkelen, voorbereiden en doceren van master-programma's nog buiten beschouwing...

Docenten streven ernaar om interessante, hoogwaardige cursussen te geven. Maar als er te veel cursussen gegeven moeten worden, met onvoldoende tijd voor voorbereiding en afhandeling, in een nieuw onderwijssysteem, dan leidt dat uiteraard tot overbelasting. Docenten reageren op deze overbelasting zoals te verwachten: student-assistenten inzetten, contacturen verminderen, groepen vergroten, onderzoekstijd gebruiken voor onderwijs, ADV-dagen inleveren, werk mee naar huis nemen.

De cijfers:

In het eerste semester waren er 3980 voltijd-studenten bij Letteren. Idealiter slagen zij voor 8 reguliere cursussen per jaar. Volgens de richtlijnen van het CvB zitten er maximaal 25 studenten in een (werkgroep van een) reguliere cursus. Voorlopig nemen we even aan dat het onderwijs efficiënt georganiseerd kan worden, zoveel mogelijk in werkgroepen van 25 studenten. Er zouden dan bij Letteren per jaar 1274 ($3980 \times 8 / 25$) werkgroepen ontwikkeld, voorbereid, gedoceerd, begeleid en getoetst moeten worden. Voor dat doel is nominaal 116 fte docent-capaciteit beschikbaar. Een denkbeeldige voltijds cursorisch-docent moet dan dus bijna 11 werkgroepen doceren ($1274 / 116 = 11.0$).

Terzijde:

De cijfers voor studenten en voor docenten kunnen nog enigszins gecorrigeerd worden. Studenten die stage lopen of een scriptie schrijven zitten immers niet in werkgroepen. Het aantal studenten corrigeren we daarom met -250 op jaarbasis, tot 3730. De onderwijsvraag reduceert dan tot 1194 werkgroepen.

Ook de docent-capaciteit behoeft correctie, ten eerste omdat docenten ook niet-cursorisch onderwijs moeten verzorgen (bv. bij scripties). Naar schatting worden er per jaar 400 scripties afgeleverd, en hiervoor is minstens 7 fte begeleidings-capaciteit nodig. Een tweede tijdrovende taak is de tutorbegeleiding. Letteren verwelkomde dit jaar zo'n 1000 eerstejaars, verdeeld over zo'n 100 tutorgroepjes, die elk 40 docent-uren aan begeleiding vergen. Deze 4000 uren tutorbegeleiding kost ruim 2 fte docent-capaciteit. Er resteren dan 97 ($116 - 7 - 2$) fte voor cursorisch onderwijs. Met deze aanpassingen neemt de werkdruk zelfs toe, tot meer dan 12 werkgroepen voor iedere voltijds cursorisch docent ($1194 / 97 = 12.3$).

Voor deze taak, het doceren van zo'n 12 cursussen/werkgroepen per jaar, beschikt 1 fte docent over 1645 uur per jaar, de omvang van een voltijds aanstelling. Voor iedere deelgroep of cursus is dus $1645 / 12 = 137$ uur beschikbaar.

Een reguliere cursus moet 7 à 9 onderwijsweken beslaan, met 6 à 8 contacturen per week, ofwel tussen de 42 en 72 contacturen per cursus. Laten we gemakshalve aannemen dat de denkbeeldige docent hetzelfde programmeert als ik bij voorkeur doe: 9 weken x 6 uren = 54 contacturen per cursus. Voor deskundigheidsbevordering, voorbereiding, correctie van deeltolsten, verdere afhandeling, enz., resteert dan nog welgeteld $137 - 54 = 83$ uur. De verhouding tussen contacturen en niet-contacturen is dus 54:83 of ongeveer 1:1.5 (2:3). Dat is misschien genoeg voor een parallelle werkgroep met geringe voorbereiding. Maar voor een zelfstandig werkcollege is het aantal niet-contacturen per cursus veel te laag, met de hierboven genoemde overbelasting tot gevolg.

Twee factoren maken de situatie nog ernstiger dan hierboven geschetst. Ten eerste zijn deze berekeningen gebaseerd op de onjuiste aanname dat studenten onderwijs krijgen in werkgroepen

van 25 studenten. Dat is echter principieel onmogelijk bij opleidingen met minder dan 25 studenten per jaar, zoals Duits (14 eerstejaars) of Literatuurwetenschap (13). Letteren heeft relatief veel van zulke kleine opleidingen, waardoor het aantal "unieke" cursussen groter is dan het optimum op grond van de studentenaantallen.

Ten tweede worden docenten bij Letteren aantoonbaar zwaarder belast dan hun collegae elders in de Universiteit. Laten we de ruwe, ongecorrigeerde cijfers eens vergelijken voor een aantal faculteiten, onder identieke randvoorwaarden. Hierbij is geen rekening gehouden met de inzet van AiO's ten behoeve van onderwijs, noch met service-onderwijs dat over en weer verzorgd wordt.

faculteit	studenten	docent fte	cursus/fte	uur/cursus	cont.:nietcont.
Letteren	3980	116	11.0	150	1:2
Scheikunde	350	40	2.8	586	1:10
Univ.College	539	32	5.4	305	1:5
Aardwetensch.	514	17	9.7	170	1:2
Wisk&Inform.	259	45	5.8	286	1:5
Economie	geen opgave				
Soc.Wetensch.	4400	141	10.0	165	1:2

We zien hier dat docenten bij Letteren ongeveer 150 uur hebben om een cursus te verzorgen, tegenover 586 uur bij Scheikunde, of 305 uur bij University College. Het gebrek aan solidariteit, dat spreekt uit deze cijfers, maakt de overbelasting extra moeilijk te dragen. De last van onderwijs-reorganisaties en bezuinigingen wordt nu zeer ongelijklijk verdeeld over onze Universiteit.

Conclusie:

Op de lange termijn vormt de overbelasting van docenten, en de gevolgen daarvan, een bedreiging voor de kwaliteit van het onderwijs. De werkelijke oplossing zou moeten komen door een aanzienlijk ruimere onderwijs-capaciteit, die adequaat is voor de grote aantallen studenten, verdeeld over soms kleine opleidingen, in de Faculteit der Letteren.

--

Met dank aan Marcel Kempen, Jos van Galen, Miek Krol, Wil van Hooft, Ludy Gieling, Elise Goeree, Ingeborg van den Ende, Martijn Dekker, dhr. Schram, Gerda van Kampen, Dick de Roode en Carine Verstappen voor de verstrekking van cijfermateriaal, en aan Peter Coopmans, Esther Janse, Leon van de Zande, Thijs Pollmann, Wim Zonneveld en Paul Wackers voor commentaar.